

Samtiden 1939

103639

UNGDOMMENS DEMOKRATISKE PÅLITELIGHET

De merkelige årene mellom 1932 og 1936, som var en slags animert høikonjunktur politisk og ideologisk her hjemme, har hittil av en eller annen besynderlig grunn ikke vært alvorlig kommentert eller bedømt, men bare baksnakket som en halvkomisk indianertid hvor vi ellers fornuftige nordmenn for en gangs skyld mistet fatningen. Man har kommet til en stilltiende overenskomst om å dysse ned denne ubehagelige og konfuse perioden; den ligger liksom under vår borgerlige og demokratiske verdighet. Man synes det er litt av en samfundsskandale at det virkelig åpenlyst har forekommet et nazistisk parti i Norge.

Nogen blev til å begynne med så opskaket at de kastet stein på partiet, andre tok det mer humoristisk og undskyldte skandalen med at ungdommen måtte få rase ut, det var ikke annet enn barnaktig og forbigående begeistring for trommer og hanemarsj. Siden har begge parter dormet av i en trygg og naiv forvissning om at nu er alt godt igjen som før.

Men disse fire årene er ikke forbi. De lever fremdeles som skuffelse, fallitt eller hevn i mange mennesker og har daglig en intens innflytelse på deres tanker og følelsesliv. Mange unge menn fikk sin livsorientering avsporet eller låst fast av sine inntrykk og erfaringer i disse fire farefulle år, og demokratiet gjør sig skyld i en utrolig sløvhets hvis det overser deres betydning og reduserer begivenhetene til litt uskyldig og lekent nazirabald.

For det første er ikke nasjonalsocialismen til å leke med, og for det annet var Nasjonal Samling noget meget mer enn en tilfeldig og ondskapsfull provokasjon mot demokratiet: det var - bortsett fra programmet og doktrinene - et hasardiøst uttrykk for noget i selve tiden, for noget i n n e i

ungdommen, en desperat lengsel efter noget nytt, efter levende og konkret liv, efter opgaver og personlig innsats - s a m m e hvad det gikk ut på.

Og forsåvidt var nettop N.S. et bevis på at det finnes en positiv, men uklar og hjelpeløs trang til selvstendighet og handling hos ungdommen. Den overveide ikke på forhånd hvad Nasjonal Samling innebar, den gav sig ikke tid til å kritisere partiets ideologi med objektiv og kjølig fornuft og reflekterte ikke noget nærmere over bevegelsens førerprinsipp og rasebegreper, den skjønnte bare at her får jeg være med i forreste rekke, her bruker de ungdommen, her er det handling og muligheter, her kommer vi i det minste i et direkte forhold til livet. Nasjonal Samling aktiviserte og rettferdiggjorde en ubrukt ungdom som bare ventet på å bety noget og som følte at samfundet snøt den for ansvar og initiativ i de årene den hadde fysisk og social rett til å delta i samfundet på forholdsvis like vilkår med de voksne.

Det er unødvendig å spørre om hvorfor de ikke like godt gikk inn i de andre partiene. Selvfølgelig fordi de andre partiene var gamle, der var alle plasser besatt, der tok det lang tid før man hadde følelsen av å bety noget, og de appellerte heller ikke til ungdommen med nogen nidkjær iver for N.S. plutselig tvang dem til et større arbeidstempo og behovet for kampdyktig ungdom meldte sig av sig selv. Da kom ungdommen der også, men det var N.S. som var den inciterende årsaken. Det var dette partiet som jaget blodet op i ungdommen, som vekket den og gav den en chance til delaktighet, til tidlig liv, uansett på hvilken fløi det skjedde.

Rent politisk betyr ikke nasjonalsocialismen noget nytt, tvert imot. Den likviderer alle individuelle personligheter som kommer i utakt med partiet, den forneker en uavhengig videnskapelig forskning og fratar det enkelte menneske friheten - dets elementære forutsetning for et naturlig liv med rettferdige chancer til selvstendig utvikling og overblikk. Derfor stod jo også partiet i et kontrært, fiendtlig forhold til de forventninger det innfridde hos ungdommen i første omgang! Det ufrie diktaturpartiet - som mentalt vil unifor mere all norsk ungdom og ensrette den slik at alle blir like fanatisk optatt av raser og fedreland og forakt for psykologi, pacifisme, moderne problemlitteratur og humanisme - dette

partiet blev faktisk et kunstig symptom på det motsatte, på ungdommens store radikale og humane muligheter, idet partiet fikk mange unge til å erkjenne for sig selv at slik som det nu er, kan det ikke fortsette. Nu er det bare tomhet og moralsk forvirring, ingen har bruk for oss, vi foretar oss ingenting selv, vår generasjon er gold, ufruktbar, den vakler mellom gamle fordommer og nye, utydelige moralbegreper.

I farten trodde noen at N.S. var det nye, og de grep til med begge hender, satte spontant inn hele sin temperamentsfulle ungdom for bevegelsen, øste ut sin tro og sine evner uten tanke på at dette kunde være galt, at de skulde ha tatt feil. Og den motstand og frådende forbitrelse de møtte, garanterte dem at de hadde valgt riktig. Jo større indignasjonen blev, dess mer overbevist var de om at de eide livets rett. De hjalp sig over vanskelighetene med romantisk å bestyrke hverandres tro på at det gode seirer gjennom nederlag. Slik hadde det vært med de kristne i katakombene, slik hadde det vært med Det norske arbeiderparti og slik hadde det fremfor alt vært med Adolf Hitler, og nu regjerte han alene over 65 millioner mennesker!

Til å begynne med var deres innsats spennende, altopslukende og lykkelig, de hadde ingen pusterum. De kom fra den gule triste skolepulten eller fra gatehjørnene like inn i en fortettet, intens konsentrasjon av mystikk og ustanselig energiutfoldelse. Rundt omkring dem raste motpartene i sandreiktig sinne, det var ikke et øieblikks opphold slik at det kunde melde sig tvil eller komplikasjoner — det kom siden i fullt monn og har i det skjulte fått en tragisk virkning som næsten ingen har opdaget.

Sett i stort perspektiv, på bakgrunn av våre lange, intetsigende venteår som forløp i tomhet med litt fotball, litt portvin og litt jenter på avstand, er det tross alt mindre vesentlig at forandringen kom i form av en beklagelig reaksjon. Hovedsaken er at det virkelig skjedde en forandring, at mange unge mennesker følte gremmelse ved det kjedsommelige og overvurderte sportsliv og ved skolens upersonlige og meningsfiendtlige pugg. Disse unge menneskene har ganske visst misforstått sin kulturelle og politiske oppgave — det er så — og mange av dem har brent sig på det, kanskje for livet,

men det er på den annen side de som først i fellesskap røbet en bitter og gripende utilfredshet med det såkalt moderne ungdomsliv. De begikk en skjebnesvanger feil ved blindt å kaste sig ut i noget som betyr en fortsettelse og økning av vanskelighetene. De ofret sig til utviklingens motstandere, men de ofret sig, de brøt ut, de vilde noget, de søkte faste, trygghet og tilfredshet med sig selv. De fant det ikke, og de tapte på det mange av dem. De er grodd inn i en livsopfatning som har fått despotisk makt over dem, de representerer en ulykkelig og gammel ungdom — men det var allikevel de som demonstrerte på vegne av en annen ungdom som ennu i selvgod og blasert sikkerhet tror at den er en fri ungdom, uten hemninger og kompleksjoner.

Og forresten — hvorfor skulde de ikke ta feil! Demokratiet hadde i sin tilstand av giktisk sløvhed lagt alt til rette for å puffe ungdommen i hendene på et hvilket som helst nytt parti og aller mest et utpreget nasjonalt. I skolen var nemlig alle radikale og «moderne» meninger enten forbudt eller gjenstand for velvillige spydigheter fra timelærerne. Derimot leste vi med flid om Snorre og heroiske vikingsferder, om 1814 og 1905, og all moderne litteratur i de siste 20 årene er bare noget herk som fortjener å brennes, sa norsklæreren, og han måtte vel vite det? Hvis vi dessuten stelte oss pent og ikke var for nærgående mot pikene og vår næstes asen, okse eller fe, skulde vi få leve lenge i fedrelandet vel å merke. Vi lærte å reise oss for Ja, vi elsker, men ikke for Sønner av Norge, og slett ikke for Internasjonalen, for kommunismen var gift, anarki o. s. v.

Dessuten hadde naturligvis ikke N.S.-ungdommen noen åndelig og kulturell trening, de hadde ikke fått noen respekt for etikk og frihet, de manglet kunnskaper til å avgjøre om noget var riktig eller galt. Derfor var også deres eiendommelige, akutte oppblussing i samfundslivet dels et resultat av ytre tilfeldigheter og dels av en ubestemmelig indre drift til vital forbindelse med det offentlige liv. På den måten blev deres politiske og ideologiske trofasthet bare en fiksjon, fordi deres livsanskuelse innerst inne berodde på en feilaktig overbevisning om at Nasjonal Samling betydde en reell fornyelse av verden og en utløsning av deres unge lengsel efter ansvar og innflytelse.

Det fantes også praktiske motiver for at unge mennesker skulde bli påvirket i retning av et nasjonalsocialistisk parti det lar sig ikke nekte. I disse fire årene med økonomisk krise og stor arbeidsløshet følte ungdommen sig forurettet av demokratiet som ikke straks greide å ordne vanskelighetene. De hadde jo ingen grunn til å elske og beskytte friheten all den stund de ikke hadde merket nogen fordeler ved den. De hadde ingen frihet, eller hvad betyr frihet og folkestyre i tider når man sulter sig igjennem tilværelsen i stemplingskontorer og herberger? N.S. lovet ungdommen arbeide og voksne rettigheter -- det var avgjørende for mange.

Disse forutsetningene, opvarmet av guttleaktig eventyrlyst og spenningsglede, muliggjorde et parti som hittil bare har vært utskjelt og forhånet. For dem som hadde livsbalanse, demokratisk innsikt og kulturell ærbødighet måtte det selvfølgelig virke både nedslående og forargelig, og det har hindret dem i å interessere sig menneskelig og psykologisk for denne ungdom som nu har fått en ille medfart og store indre forskyvninger på grunn av sitt ubetenksomme og velmente gjestespill i politikken. For det var ungdommelig velment. Og nettop derfor blev nederlaget og skuffelsen så total og uoverkommelig for mange av dem. De blev krenket i sin blyge og opriktige tillit og lever nu på dagdrømmer.

Tidligere N.S.-medlemmer er alle naturligvis merket av de hektiske og avgjørende år, men perioden har fremtvunget så mange slags reaksjoner som hver for sig tydelig røber hvor dødsens alvorlig den var for dem som direkte levde med i den.

Først i 1935 blev det å være N.S.-mann så pass almindelig og prosaisk at efter tanken så smått begynte å melde sig, ofte i form av lokal misnøie med enkeltpersoner i ledelsen som enten holdt for ytterliggående taler eller som tvertimot blev beskyldt for borgerlig engstelse. Det dannet sig efter hvert to uforsonlige floier som til slutt førte til et definitivt brudd, eksklusjoner, masseutmeldelser av partiet og personlige sammenstøt. Men disse ytre synbare oppløsningstegn er sikkert bare beskjedne uttrykk for en indre krise i hvert enkelt menneske, en langsom og kanskje ubevisst oppløsningsprosess av selve deres tro på idéen og programmet.

Straks de merket at de tvilte på en programpost, blev de grepet av panikk og overførte tvilen på en person i bevegelsen som ganske særlig gikk inn for akkurat den programposten. De forflyttet sin anklage fra saken til personen og trodde formodentlig at det vilde hjelpe å få fjernet mannen!

Og det foregikk lenge en hemmelig og møisommelig tilpasning til ideen, idet mange lærte ideologien og kravene å kjenne først efter at de kom inn i bevegelsen. Hvis de møtte enkelte teorier som de syntes var for urimelige til å akseptere, bøide de av og inngikk et slags kompromiss ved å fortolke teoriens utformning på sin egen måte. Dette gjaldt for eksempel partiets holdning til Etiopiakonflikten, til jødeforfølgelsene, til spørsmålet om et eventuelt diktatur og til partiets forsiktige ariske dogmer som næsten ikke lot sig forene med kristendommens grunnverdier! Som man ser svært viktige spørsmål, men selv dårlig samvittighet her fikk dem ikke til å bryte over tvert. Så meget betydde opplevelsen for dem. Innenfor partiet utformet de efter hvert sin egen ideologi med forbløffende spissfindighet, og enkelte gjorde den til slutt så elastisk og bekvem at de samtidig som de var N.S.-menn også for fullt alvor kalte sig humanister og pacifister!

Det var bare noen ganske få som skjønnte at de måtte ta konsekvensene av sin tvil. De opdaget at deres innforlevelse i partiet var foregått på et utilstrekkelig og galt grunnlag. De hadde ikke prøvd noget annet i verden, de visste ingenting om de andre partiene, de visste ingenting om marxismen, de hadde ikke studert andres opfatninger. Deres deltagelse i det politiske liv innskrenket sig til å være en kompensasjon for uprøvet og orkesløs ungdom.

Det var et dobbelt slag på ny å måtte ta fatt igjen, vondt å innrømme at skråsikkerheten og troen hadde vært uriktig. Men snart forsvant lammelsen, og det modne liv meldte sig i form av lykkelig søken, i friheten til selv å lære, erfare og tenke, diskutere problemer og kjenne hvordan sikkerheten og kunnskapene festnet sig.

Men det er som sagt bare noen få som er kommet så lykkelig og helskinnet gjennom disse risikable årene. I siste liten forstod de at deres følelse av fornyet liv var et fatalt

selvbedrag, et forsøk på å undgå utviklingens besværligheter ved å underordne sig en kategorisk disiplin: føreren tenker, vi handler. Altså den simpleste fortsettelse av ungdommens degenerering. De skulde handle mekanisk uansett hvad føreren mente! Dermed hadde de jo oppgitt sig selv og frakjent sig den selvfølgelige rett til selv å bestemme over sitt liv og sine meninger. Erkjennelsen av denne fundamentale fornektelse av personligheten førte til absolutt brudd med partiet og ideologien. De blev skremt. De så plutselig klart sin egen feiltagelse og forstod samtidig hvor alvorlig denne tiden er fordi så mange unge mennesker mangler humant og radikalt initiativ.

Nogen unge tror at de kan omforme og forbedre verden ved å opvurdere og forstørre gamle begreper, de tror at livet skal komme til dem hvis de gir trivielle og utbrukte dogmer nye dimensjoner og en ny jargon. De har forfinet den brutale krigsmentalitet til heroisk forsvarsvilje, forsterket fedrelandssangen med en supplerende og mer aggressiv nasjonal kampsang, utvidet sin fedrelandskjærlighet til rasedyrkelse og gitt staten totalitær myndighet.

Den delen av den norske ungdom som i fire år trodde at fremtiden lå i en fascistisk betonet politikk i Norge, opplevde en bitter skuffelse under det siste stortingsvalget da de håpet på et gjennombrudd og led et avgjørende nederlag. Partiet fikk fullstendig nervesammenbrudd, intriger og trettekjær misnøie røbet for første gang en sterk uro og en skeptisk pessimisme overfor partiets praktiske chancer. Men dette betydde i virkeligheten at den desperate idealismen hadde brent ut. De fleste unddrog sig imidlertid et endelig oppgjør med ideen. Den torde de ikke røre. Ideen er bra, sa de, det er bare partiet det er noget i veien med! Derfor klammer de sig enda til ideen og forsøker å få en slags mening med livet i ensom meditering over minner og eventuelle nye muligheter.

De er faktisk blitt gamle, enda de ikke er mer enn 20—30 år. De møtes noen kvelder og sitter og prater om gamle dager, om minnene fra 1933—36. Husker du da vi hadde møte der? Husker du da vi blev steinet på Gjøvik og slaget på Arendals torv? Og langsomt forløper deres unge år i en romantisk og ensom dvelen ved hendelsene

dengang, altså for et par-tre år siden. De har fått den gamle manns fjerne og vemodige øine, de ser tilbake, der har de sin ungdom, der levde de. Nu er alt over — hverdagen har ingen mening mer, den optar ikke deres interesse. De er blitt hjemløse og lever på et romantisk håp om at eventyrtiden skal komme tilbake. De har engang sittet bakpå lastep Janet på en varebil sammen med en flokk kamerater og reist landet rundt kveld etter kveld, og nu er det ingen lastebil lenger og derfor heller ingen mening med tilværelsen!

Tyveårs gutter lever på fortiden. De har pantsatt sin ungdom og vil ikke løse den ut igjen, og hver dag som går, fyller de op med gamle og avsluttede opplevelser og har mistet samfølelsen med nutiden. De forsøker ikke å gjøre op med minnene — de innser ikke at den tiden er forbi. De prøver ikke om livet kan ha en annen og viktigere mening enn hirdutflukter i en lastebil. De har en gang for alle valgt en vilkårlig livsanskuelse og den skal partout være den eneste korrekte. Passer den ikke, må det være noget galt med samfundet eller tiden. Det faller dem aldri inn at feilen kanskje stikker hos dem selv.

Situasjonen virker næsten grotesk. Man kan avslå å føle nogen medlidenhet med disse unge menn som frivillig har forankret sin ungdom i fortiden og som nu underholder hverandre med blankpussede minner. Men om de er dumme eller ikke, belyser de iallfall tidens forvirring med all ønskelig tydelighet. For hvad ligger det ikke av tomhet, av sår og rettferdig lengsel efter modent livsinnhold bak denne forkjærte og fattige gutteromantikken! De skjønner jo ikke selv at i fortiden, i minnene kan de ikke finne det de søker. De må få ny delaktighet i livet, og de må gjøre sig fortrolig med at det blir et arbeide på lang sikt, i systematisk og interessert søken efter en riktigere og holdbar livsanskuelse. Gleden og spenningen vil de føle igjen kraftigere og på en ny måte hvis de gjør sig åndelig uavhengig av sin fortid for å stå fritt i det øieblikk nye kunnskaper og tanker begynner en langsom opbygning av en selvstendig livsinnstilling.

En annen kategori av denne ungdommen reiser bust bare de hører snakk om politikk. De skal ha sig frabedt enhver form for samfundsinteresser, hele registret fra kom-

munistpartiet til Unge Høire er ikke annet enn djevlskap, streberi og forfengeligheit! Med denne lettvinde insinuasjon undviker de alle alvorlige diskusjoner, og deres forskremte mistro mot politikk fører til en slags politisk askese som forhindrer dem i å komme til klarhet over sig selv.

Andre ruger over dystre hevnplaner. Ved første gunstige leilighet skal de dukke op på ny. De forbereder sig ideologisk på et larmende come-back og tilbringer mange krigerske aftener boid over Norgeskartet. De studerer Østlandets veinett og velger ut strategiske punkter hvorfra det vil være beleilig å marsjere mot hovedstaden! De fester knappenåler på forskjellige viktige steder på kartet og fantaserer om hvorledes de fra nord og syd skal arrangere en regulær innringning av Oslo og til slutt innta byen. — Nogen av dem drømte om å reise til Spania.

Kan hende mener de det alvorlig, kan hende ikke. Under enhver omstendighet skjuler det sig en innestengt, menneskelig tragedie bak denne ekscentriske opførselen, en tragedie som har sin årsaksbestemte opprinnelse og sitt vekstpunkt innenfor demokratiet og som spesielt kan forklares av den unormale forskyvning av myndighetsalderen. Vår myndighet avhenger av om vi er økonomisk selvbergede eller ikke, og derfor er vi heller ikke i realiteten myndige når vi er 21 år.

Demokratiet har på mange måter forsømt ungdommen. Vi skal utdannes i så mange år og vi tjener så lite i starten at vi ingenting betyr i samfundet. Derfor har også ungdommen mistet interessen for samfundsspørsmål og kulturelle problemer og finner sig istedet et hyggeligere tidsfordriv i form av fotball og jazz og erotikk. Ungdommen står ikke i noget takknemlighetsforhold til demokratiet. Demokratiet fremstiller aldri sig selv som en oppgave, som et kulturelt problem for ungdommen. Det foretrekker øiensynlig en umyndig og bortskjemt ungdom uten åndelig og kulturell påtrengenhed. Vi skal skånes for verdens ondskap som det heter, og angripes istedet av åndssløvhed og et mer og mer smittsomt sportsdelirium.

Hvis ungdommen virkelig forstod dette, vilde den kanskje komme i opprør og forsøke å stanse forfallet. Og det er det som må skje. Det er vår oppgave som generasjon i verdensutviklingen. Men så lenge som ungdommen ikke

tenker kan vi ikke vente noget av den, i høiden hare ubehageligheter og misgrep. Av lengsel efter spenning og delaktighet kan den godt rives med i en ny fascistisk partidanelse. Den er ikke demokratisk pålitelig — like så lite som den tyske ungdom var det. Den tyske ungdom blev fanget inn av nasjonalsocialismen som brukte ungdommen, og den tyske ungdom tror vel nu at den oplever noget nytt fordi den får viljen sin igjennem. Dens trofasthet mot partiet opmuntres av uniformer, orden, handling, arbeidstjeneste — farlige suggestive midler som helt overdøver en eventuell anelse om at de er med på et regulært tilbakeskritt.

De fire årene mellom 1932 og 1936 har ikke bare efterlatt sig en skuffet nasjonal ungdom. Det er også foregått noget lignende på den motsatte fløi. Også den radikale ungdom har mistet samhørigheten med tiden og det praktiske liv, deres parti passer ikke lenger for dem, den politiske kurs ligger nogen streker for langt til høire.

I en bedømmelse av ungdommens kulturelle muligheter utgjør disse to politiske fiendene tilsammen en ungdomstype som representerer den første og gledelige protest mot ungdommens samfundssløvhed. Omtrent samtidig fikk Dybwad-Brochmann en viss tilslutning av misfornoid ungdom, og litt senere optrådte Oxfordungdommen offentlig, hvilket har sin store betydning i tilknytning til de andre begivenhetene i dette tidsrummet. De tilstod at de hadde skrevet av latinske stiler efter andre og klokere hoder, og det er jo ille nok — ikke fordi det er nogen synd akkurat, men snarere tvert imot. Sånne bagateller kan da ikke være motiver til en alvorlig religiøs omvendelse. Men det avdekker hvor tom og konfliktløs deres ungdom har vært, uten opsplitende kriser og store beslutninger. Andre unge mennesker valgte Oxford på alvorligere og større motiver. De bekjente sin moralske oppløsning og rådvillhet, sin opgitte maktesløshet overfor tilværelsen. De orket ikke ensomheten og den uverdige lediggangen lenger og søkte livsinnhold og fred i den nye gruppebevegelsen.

Det stemmer overens med menneskene i Ronald Fangens roman «På bar bunn», som langt oppe i årene — på tross av karriere, innflytelse og tilsynelatende lykke — ubønnhørlig drives inn i en forferdelig krise. De ser stolt tilbake på

sitt liv som i det ytre har gått over all forventning: de har barn og hjem og et interessant arbeide — men allikevel ——. Ett eller annet sted mangler det noget. Inne i sig merker de en voksende uro, en angst som de ikke kan forklare. Men deres angst og tvil er deres egen ungdom som kommer anklagende tilbake fordi de ikke fant inn til nogen mening med sig selv. De har vært kalde egoister uten sammenheng med menneskene, de har omsorgsfullt og drevent pleiet sin egen lykke uten å få oppleve den. De har brukt sin intellektuelle dyktighet til å konstruere nye overbygninger over sine selvbedrag. Ronald Fangen har erkjent den forrige generasjons tomhet og fallitt — som har sin årsak langt tilbake i disse menneskenes ungdom. Den nye generasjon erkjenner allerede noget lignende. Det må være et tegn på at denne tiden foreløpig ikke representerer noget annet nytt enn nettopp denne erkjennelsen.

Men det hender enda mer i disse årene. Andreas Erikssen skriver sin roman mot skolen og sin roman om en ungdom som av ensomhet, forvirring og ubenyttet intelligens nærmer sig sinnssykdommen og sammenbruddet. De unge marxistene arbeider energisk på å gi ungdommen et mer kritisk, saklig og fordomsfritt syn på samfundet, på kjønns-livet, på moralen.

Gymnasieungdommen vil plutselig og uforberedt reformere skolen. Den forlanger respekt og forståelse for sitt seksualliv og sine erotiske vanskeligheter og forbeholder sig full meningsfrihet i sine gymnasiesamfund. Aksjonen kulminerte med et massemøte i Logens store sal, hvor ungdommen og ungdommens fiender i låpelig forening overdøvet og tilintetgjorde selve kravet ved å trette om fremgangsmåtene. Demonstrasjonen forandret karakter fra et enstemmig og forbitret ønske om fornyelse av skolen til en almindelig politisk tautrekning som endte med det dramatiske, men smålige Forumslag i Uranienborgveien hvor ungdommen ødela sin egen idé ved å kaste stinkbomber på hverandre.

I samme tidsrum planlegger Kristian Schjelderup og Anders Wyller sitt arbeide for å starte et humanistisk akademi i Norge. De hører riktignok ikke til vår generasjon, men de henvender sig til den i klar forståelse av at det bl. a. er humanistisk dannelse og kunnskaper som mangler oss.

Årene 1932—36 har ikke på nogen måte vært lykkelige år for ungdommen. Det betyr allikevel mindre. Vesentlig er at mange unge mennesker i disse årene forlot den likegyldige og uansvarlige form for moderne ungdomsliv og i stedet tok chansen på å bruke sine evner og sin uforferdethet på oppgaver innenfor samfundet eller på tvers av det. Mens de andre guttene og pikene i gaten gikk på skøitebanen hver kveld og forsøkte å få en slags erotisk glede og tilfredsstillelse på kommunal is ved å leke sisten til tonene av en sprukken grammofonplate, var det noen få som istedet tok på sig brun skjorte og gikk på møter og som trodde de var med på å forbedre verden. Det greide de ikke og det vil de ikke greie i brun uniform — ikke i nogen uniform i det hele tatt — men de forstod iallfall at verden trengte forbedring på en eller annen måte. Den samme følelsen hadde også den radikale ungdom, Dybwad-Brochmanns unge og spekulative drabanter og enkelte mer stillferdige og tilbakeholdende intellektualister. De hadde ingen prinsipiell tillit til demokratiet som ikke løste deres mest elementære problem: å bli erklært voksne og meningsberettiget i et samfund hvor de har all grunn til tidlig å ville ta vare på sine interesser.

Disse eksemplene på en flakkende og radvill ungdom er ikke sentimentale overdrivelser, men psykologiske reflekser av de samfundsforhold som omgir denne ungdommen. I 1936 utgav dr. Trygve Braatøy en bok — «De unge menn» — hvor han konkret påviser årsakene som må bevirke en slik optreden av ungdommen. Trygve Braatøy gir så å si en statistisk begrunnelse for at ungdommen ikke kan regnes som demokratisk pålitelig. Dertil over demokratiet et allfor sterkt trykk på ungdommen.

Like fra før verdenskrigen har de økonomiske arbeidsforhold over hele Europa stadig forverret sig, spesielt i disfavor av de unge menn mellom 15 og 25 år. Allerede før krigen var det stor arbeidsløshet i Tyskland, lave lønninger i den engelske industri og streiker av alvorlig karakter i Frankrike og Sverige. Praktisk tatt over hele Europa var fremtidsutsiktene så små og tvilsomme for ungdommen at den i stigende grad valgte å utvandre til oversjøiske land.

Det falt 10 millioner mennesker i verdenskrigen, og enkelte kyniske regnemestre forutsa at dette blodtapet iallfall vilde ha den fordel at arbeidsløsheten ophørte. Men nettop mangelen på arbeide har vært en alvorlig påkjenning i etterkrigstiden og en avgjørende årsak til det som hendte i Tyskland i 1933. Det er riktig som Trygve Braatøy sier:

«Man kan beklage revolusjoner, og man kan forundre sig over at det høit kultiverte tyske folk er i stand til å bite på Hitler. Det trenger vel neppe noen subtile psykologiske forklaringer. Det er stundom bedre å bite på hvad som helst, enn ikke å ha noe å bite i.»

Arnulf Overland er inne på det samme i sin omtale av Falladas siste roman «I en ulvetid». Bak Falladas bilde av inflasjonsårenes kaos og undergangssymptomer aner man en fortvilet, dramatisk forandring. I Tyskland skjedde den beklageligvis med Hitler.

Vil vi sikre oss mot en lignende reaksjon her hjemme, må vi ikke trøste oss med forbigående økonomiske oppgangstider. Ungdommens situasjon her hjemme er i mindre format omtrent den samme som ute i Europa. Vi har måttet vente på arbeide, og mange har utvandret til Amerika fordi de ikke fikk levebrød her.

Ungdommens erotiske liv er mistenkeliggjort og forvansket. Med et enklere forhold mellom unge gutter og piker vilde en vesentlig del av ungdomsproblemene være løst. Både i Sovjet og Tyskland anerkjenner man ungdommens rett til kjønsliv. Hvorfor skal ikke demokratiet gjøre det?

Utenom utvandringen og arbeidsløsheten kan vanskelighetene også avleses i fengslene. Man merker en tydelig tendens til kriminalitet hos unge menn mellom 15 og 25 år. Alt dette har en indre sammenheng. Det skyldes en friksjon mellom samfundet og ungdommen. Det fjerde og kanskje mest anskuelige bevis henter Trygve Braatøy fra sitt eget arbeide. I 1929 led 59 pct. av de behandlede patienter ved sinnssykehusene av schizofreni, en sykkelig tilstand som sterkest rammer unge menn i alderen 15--25 år. Dette er så meget mer alvorlig når man kan gå ut fra at det finnes mange unge mennesker som lider av denne sykdommen uten å gå til læge med den -- ja kanskje uten å vite at det er en sykdom. I sin omtale av denne sykdommen sier dr. Braatøy:

«I det hele tatt er det ikke rimelig å vente noget enkelt svar på spørsmålet om hvorfor mennesker blir sinnssyke, men fastholder man det vanskelig faktum at vi i motsetning til størstedelen av annen sykkelighet -- ikke kjenner noget legemlig grunnlag for schizofreni, og sammenholder man det med den passivitet, den avvisende oppgittethet som preger så mange av dem, så kunde det se ut som om de schizofrene menn var individer som i ungdomsårene ikke maktet å ta kampen op med tilværelsen. Det er som om de flykter inn i sinnssykdommen.»

Det er nok av oppgaver å løse for demokratiet, og det er fremfor alt ungdommen som bør løse dem til fordel for sin fremtid. Den sikreste måten å konsolidere demokratiet på, er å slippe ungdommen til. Og det er vår appell til demokratiet at det ikke provoserer ungdommen bort fra sig, men lærer den op til samarbeide for å bevare den friheten vi trenger til vår kulturutvikling.

Odd-Stein Anderssen.

hun var hurt op i stry med hensyn til den bindende kontrakt, da hun var helt uerfaren med hensyn til hester og den slags. Hun visste ikke engang hvorvidt hun hadde kjøpt en hoppe eller en hingst! Således vilde jeg være verdens letteste hesteeier å ha med å gjøre, mente kjøperen og derfor kom denne usedvanlige kontrakt i stand. Men under forhandlingene viste fru en usedvanlig kjennskap til travhester og som en hovedgrunn til at hun flyttet hesten over til Garberg anførte hun at hun ikke fikk bestemme hvilken trener skulde kjøre hesten i et løp hvor Sand også hadde en annen hest i samme løp.

Dom i saken faller en av de nærmeste dager.

sendt en rekke henvendelser til Råfisklaget om å få endret prisbestemmelsene. Råfisklaget har hittil stilt sig avvisende til kravet, men en mener det vil gå gjennom da alle fiskere og eksportører på Nord-møre står samlet bak henvendelsen.

Fremdeles livlig omsetning i Kunsternes Hus.

På den kollektive utstilling i Kunsternes Hus er følgende arbeider solgt i det siste: Håkon Stenstadvold „Vintermorgen“, Hetty Gleditsch „Landskap“, Ulrik Hendriksen „Storhesten“ og „Fra vevstuen“, Ola Veggum „Hester i uvær“ og Ingeborg Jensen „Høst“.

Det er ialt solgt 29 arbeider, derav 3 skulpturer.

hadde med ham å gjøre. Budskapet om hans bortgang vil vekke dyp sorg i vide kretser.

Samkjøring av kraftverkene i Agder-fylkene.

Kristiansand, 4. febr. (NTB) For noen år siden blev det tatt op et arbeid for samkjøring av kraftverkene i de to Agderfylkene med byer. Etter hvad Fædrelandsvennen erfarer er saken nå kommet så langt, at det er tale om sammenlutning av alle store kraftverk i de 2 fylker. Planen går ut på dannelsen av et aksjeselskap som omfatter de 2 fylkers verk. Dette selskap skulde så selge kraften til samme pris. Man vilde da slippe konkurransen om nye kraftutbygginger. Det nye selskap skulde hete Agder Kraftlag. Selskapet skulde ikke omfatte privat utbygde vannfall. Det nye selskap skal overta de eiendommer som nå eies av de forskjellige kommuner og fylker.

Standarte Nordland.

Tirsdag 11. februar vil det i Trondheim finne sted lægeundersøkelse av frivillige til SS Standarte Nordland. Kandidatene møter i Stiftsgården klokken 12 middag.

bygget op på assuranzen fra forrige krig. Den var m. a. o. kjøpt for norske sjøfolks liv og blod, enker og faderløses tårer. Selvfølgelig blev ikke vår flåte satt inn på Englands side utelukkende av ideologiske grunner. Rederne blev jo av det engelske diplomati lokket med dobbelt fortjeneste. Men selv om rederne ved siden av dette kan kjøre op med regjeringens trussel om regjeringspåbud, så lå redernes handling, fra nasjonalt synspunkt, innenfor grensen av det forbryterske. Det unge Norge har dessverre anklagemateriell i mengder.

N. S. ser med glede at den modne ungdom nå omsider begynner å tenke selv. Jo før desto bedre for landet. Anklagenes tyngde vil hurtig kvele enhver tvil og bringe diskusjonen inn på positive baner. Og det er det gode med ungdommen, at den har fremtiden i sig og derfor retter blikket fremover. Den alvorligste anklage mot det gamle vil bli rettet mot forsøkene på å legge hindringer i veien for Norges gjenreisning. Feilberegninger, feighet og ussel korrupsjon hos det gamle systems forkjempere, kan de unge nok gjøre et sprang over, men de vil aldri finne sig i sabotasjen av det nye. Her er vi ved et kardinalpunkt i vårt folks fremdrift. De unge kan ikke sette fremdriften ut av kraft. Det vilde være naturstridig. Plutokratene kan ved kunstige midler demme

nen til å forstå, ungdom som kjenner sitt eget lands historie og sine fedres motgang, kamp og seier. Det er den tyske ungdommen, vår germanske folkefelle, den blodbeslektede mann og kvinne av samme store og sterke folkefamilie. Med utstrakt hånd kom denne ungdom vår egen imøte. De hører sammen, og sammen går de til alvorlig arbeid, til skapningen av den nye tids kultur og til forsvar for sine helligste idealer. Side om side går de mot det germanske folkefelleskaps storhet. Og den prosessen er så uimotståelig, at enhver småborgerlig skranke feies bort som støv for vårens friske luftning.

I sannhet en stor tid, hvor troskaps- og brorskapsløftet gis evig verd under den nye tids viftende vimpler og flagg.

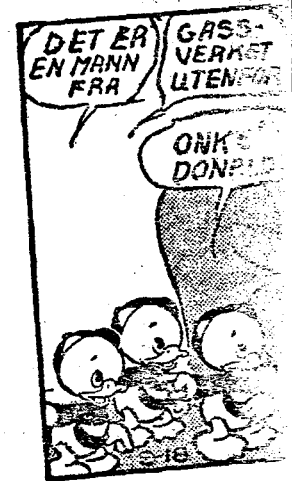
Opnevningen av nye jordstyrer nær forestående.

Lillehammer, 4. februar. (NTB). Etter hvad Gudbrandsdalen erfarer ved henvendelse til fungerende sekretær i Opland Landbruksseiskap, så er opnevningen av nye jordstyrer nu på trappene. Det er forutsetningen at opnevningen skal foretas av Landbruksseiskapet etter innstilling fra landbruks- og småbrukerlagene samt kommunestyret.

der de hørte hjemme, og na i dit. Derfor har de det vemod trykket i øinene, og uttrykket resignert fordi de likesom så at de ikke kan komme hjem og resignasjonen som et hvilket helst menneske også kan klare dage hos dem, er opprinnelsen meldingen om at de trives bra.

Joja, de tåler det da, de må gå omkring på Dovre og troll og fabeldyr for oss, en moskuslengslen slår spente b dem tilbake til en eller annen fiendtlig flekk på Grønland gjerne byttet med all verden på Dovre.

DONAL

Tidens Tegn 5/2-41

hun var hurt op i stry med hensyn til den bindende kontrakt, da hun var helt uerfaren med hensyn til hester og den slags. Hun visste ikke engang hvorvidt hun hadde kjøpt en hoppe eller en hingst! Således vilde jeg være verdens letteste hesteleder å ha med å gjøre, mente kjøperen og derfor kom denne usedvanlige kontrakt i stand. Men under forhandlingene viste fru en usedvanlig kjennskap til travhester og som en hovedgrunn til at hun flyttet hesten over til Garberg anførte hun at hun ikke fikk bestemme hvilken trener skulde kjøre hesten i et løp hvor Sand også hadde en annen hest i samme løp.

Dom i saken faller en av de nærmeste dager.

sendt en rekke henvendelser til Råfisklaget om å få endret prisbestemmelsene. Råfisklaget har hittil stilt sig avvissende til kravet, men en mener det vil gå gjennom da alle fiskere og eksportører på Nord-møre står samlet bak henvendelsen.

Fremdeles livlig omsetning i Kunsternes Hus.

På den kollektive utstilling i Kunsternes Hus er følgende arbeider solgt i det siste: Håkon Stenstadvold „Vintermorgen“, Hetty Gleditsch „Landskap“, Ulrik Hendriksen „Storhesten“ og „Fra vevstuen“, Ola Veggum „Hester i uvær“ og Ingeborg Jensen „Høst“.

Det er ialt solgt 29 arbeider, derav 3 skulpturer.

hadde med ham å gjøre. Budskapet om hans bortgang vil vekke dyp sorg i vide kretser.

Samkjøring av kraftverkene i Agder-fylkene.

Kristiansand, 4. febr.

(NTB) For noen år siden blev det tatt op et arbeid for samkjøring av kraftverkene i de to Agderfylkene med byer. Etter hvad Fædrelandsvennen erfarer er saken nå kommet så langt, at det er tale om sammenlutning av alle store kraftverk i de 2 fylker. Planen går ut på dannelsen av et aksjeselskap som omfatter de 2 fylkers verk. Dette selskap skulde så selge kraften til samme pris. Man vilde da slippe konkurransen om nye kraftutbygginger. Det nye selskap skulde hete Agder Kraftlag. Selskapet skulde ikke omfatte privat utbygde vannfall. Det nye selskap skal overta de eiendommer som nå eies av de forskjellige kommuner og fyker.

Standarte Nordland.

Tirsdag 11. februar vil det i Trondheim finne sted lægeundersøkelse av frivillige til SS Standarte Nordland. Kandidatene møter i Stiftsgården klokken 12 middag.

bygget op på assuransen fra forrige krig. Den var m. a. o. kjøpt for norske sjøfolks liv og blod, enker og faderløses tårer. Selvfølgelig blev ikke vår flåte satt inn på Englands side utelukkende av ideologiske grunner. Rederne blev jo av det engelske diplomati lokket med dobbelt fortjeneste. Men selv om rederne ved siden av dette kan kjøre op med regjeringens trussel om regjeringspåbud, så lå redernes handling, fra nasjonalt synspunkt, innenfor grensen av det forbryterske. Det unge Norge har dessverre anklagemateriell i mengder.

N. S. ser med glede at den modne ungdom nå omsider begynner å tenke selv. Jo før desto bedre for landet. Anklagenes tyngde vil hurtig kvele enhver tvil og bringe diskusjonen inn på positive baner. Og det er det gode med ungdommen, at den har fremtiden i sig og derfor retter blikket fremover. Den alvorligste anklage mot det gamle vil bli rettet mot forsøkene på å legge hindringer i veien for Norges gjenreisning. Feilberegninger, feighet og ussel korrupsjon hos det gamle systems forkjempere, kan de unne nok gjøre et sprang over, men de vil aldri finne sig i sabotasjen av det nye. Her er vi ved et kardinalpunkt i vårt folks fremdrift. De unge kan ikke sette fremdriften ut av kraft. Det vilde være naturstridig. Plutokratene kan ved kunstige midler demme

nen til å forstå, ungdom som kjenner sitt eget lands historie og sine fedres motgang, kamp og seier. Det er den tyske ungdommen, vår germanske folkefelle, den blodbeslektede mann og kvinne av samme store og sterke folkefamilie. Med utstrakt hånd kom denne ungdom vår egen imøte. De hører sammen, og sammen går de til alvorlig arbeid, til skapningen av den nye tids kultur og til forsvar for sine helligste idealer. Side om side går de mot det germanske folkefelleskaps storhet. Og den prosessen er så uimotstæelig, at enhver småborgerlig skranke feies bort som støv for vårens friske luftning.

I sannhet en stor tid, hvor troskaps- og brorskapsløftet gis evig verd under den nye tids vittende vimpler og flagg.

Opnevningen av nye jordstyrer nær forestående.

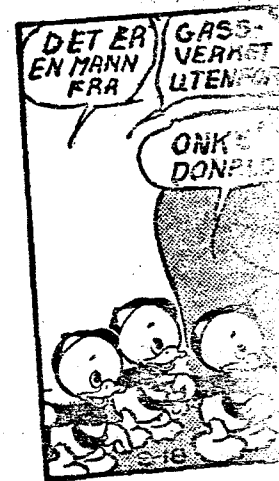
Lillehammer, 4. februar.

(NTB). Etter hvad Gudbrandsdølen erfarer ved henvendelse til fungerende sekretær i Opland Landbruks-selskap, så er opnevningen av nye jordstyrer nu på trappene. Det er forutsetningen at opnevningen skal foretas av Landbruks-selskapet efter innstilling fra landbruks- og småbrukerlagene samt kommuniststyret.

der de hørte hjemme, og nå len dit. Derfor har de det vemod trykket i øinene, og uttrykket resignert fordi de likesom så at de ikke kan komme hjem i og resignasjonen som et hvilket helst menneske også kan klare hos dem, er opprinnelsen i meldingen om at de trives bra.

Joja, de tåler det da, de må gå omkring på Dovre c troll og fabeldyr for oss, m moskuslengslen står spente b dem tilbake til en eller annen fiendtlig flekk på Grønland gjerne byttet med all verden på Dovre.

DONAL

Tidens Tegn 5/2-41